

201. do uchwały
Nr XXV/455/13
Rady Gminy Bobrowniki
z dnia 30.12.2013r.

GMINNY PROGRAM
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA 2014 ROK

BOBROWNIKI

Faint, illegible text in the top left corner, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Spis treści

1. Wstęp	str. 3
2. Diagnoza zagrożeń społecznych w środowisku szkolnym	str. 4 - 14
3. Zasoby do prowadzenia działalności profilaktycznej i pomocowej	str. 15
4. Cele programu	str. 16
5. Zadania programu	str. 17 - 19
6. Preliminarz budżetowy	str. 20

I. Wstęp

Do zadań własnych Gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz integrację społeczną osób uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych. Zbiór powyższych działań spisany jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii uchwalanego corocznie przez Radę Gminy.

Nadmierne spożywanie alkoholu oraz zażywanie substancji psychoaktywnych stanowi poważny problem, zarówno dla pojedynczych jednostek jak i ogółu społeczeństwa. Alkoholizm i narkomania w dzisiejszych czasach stały się trudnymi problemami społecznymi, które stanowią obecnie duże wyzwanie cywilizacyjne o szerokim zasięgu.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2014 rok określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z używania alkoholu i narkotyków i jest adresowany do całej społeczności Gminy Bobrowniki, ze szczególnym uwzględnieniem młodego pokolenia.

Przy realizacji założeń Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii należy brać pod uwagę dłuższą perspektywę czasową oczekiwanych efektów, bowiem osiągnięcie celu strategicznego gminnego programu wymaga wielu działań rozłożonych w czasie.

Pomagać to nie tylko minimalizować skutki alkoholizmu i narkomanii, ale pomagać to przede wszystkim zapobiegać, czyli edukować, uświadamiać, wskazywać alternatywne sposoby spędzania wolnego czasu, radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, konfliktom, pokazywać, jak skutecznie bez używek rozładowywać napięcie i radzić sobie z agresją. Pomagać to również wspierać młodych ludzi w kształtowaniu prawidłowych postaw osobowościowych, aby nie było potrzebne „podpieranie się” substancjami uzależniającymi, uczyć umiejętności mówienia „nie” w sytuacjach, gdy młody człowiek jest poddawany presji otoczenia.

II. Diagnoza zagrożeń społecznych w środowisku szkolnym.

Założenia i cele diagnozy

Dla potrzeb Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii przeprowadzone zostały w 2013 r. przez Małopolskie Centrum Profilaktyki z Krakowa badania diagnostyczne obejmujące podstawowe problemy społeczne związane z paleniem papierosów, pićem alkoholu, stosowaniem narkotyków oraz przemocą w środowisku szkolnym.

Dane dotyczące doświadczeń uczniów, związanych z paleniem papierosów, spożyciem alkoholu i używaniem innych substancji psychoaktywnych, a także doznawanej przemocy, uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w szkołach wśród dzieci i młodzieży szkolnej z terenu naszej gminy.

Taki zakres prowadzonych badań pozwolił na ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem przez młodzież wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych wśród badanej społeczności lokalnej.

Analiza wyników przeprowadzonych badań

Dla określenia postaw uczniów gminy Bobrowniki wobec substancji psychoaktywnych oraz przemocy, przeprowadzono badania ankietowe wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych gminy – badania zrealizowano wśród uczniów Szkoły Podstawowej w Bobrownikach, Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Dobieszowicach i Sączowie, Zespołu Szkół w Rogoźniku i Publicznego Gimnazjum w Siemoni. W sumie przebadano 289 uczniów.

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, że palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce.

Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet. Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców

(przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.⁵ Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, że znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, że nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej ze kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, że palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprawdzie regularne palenie zadeklarowało wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

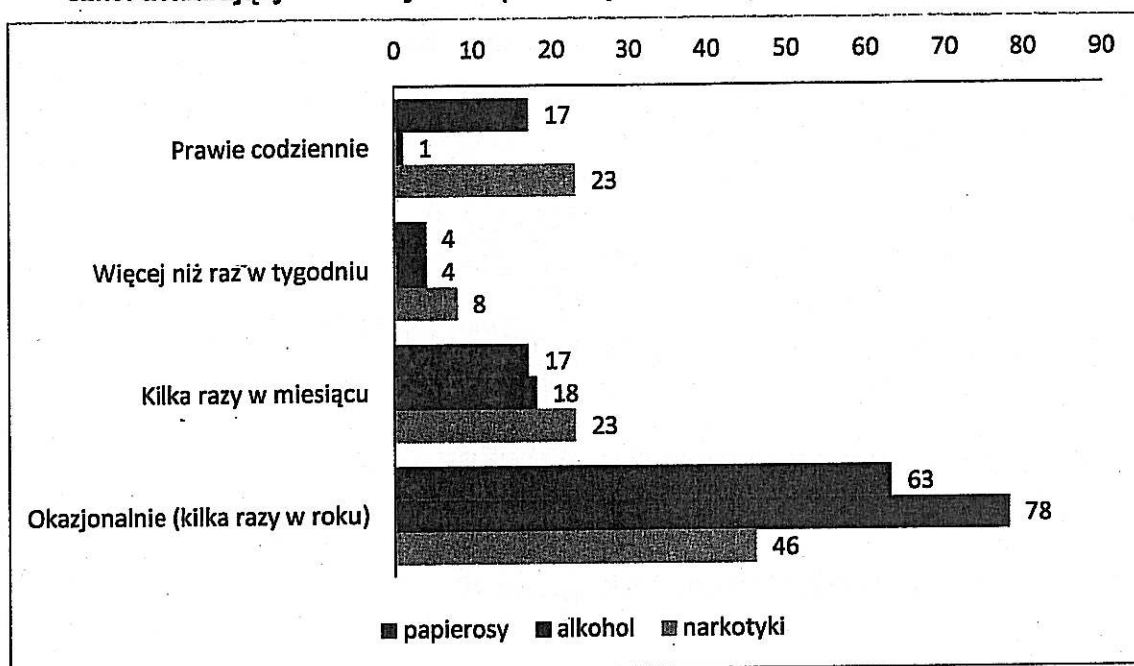
Spośród uczniów gminnych szkół, kontakt z papierosami zadeklarowało 21% uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych.

Okazuje się, że najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie są wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem – 35% przyznaje, że po raz pierwszy palili właśnie na wakacjach. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: węgry – 9%, dyskoteka – 2% i szkoła – 1% (odsetki wyliczone wobec uczniów deklarujących kontakt z papierosami). Choć uczniowie rzadko zapalali pierwszego papierosa w szkole – to obecnie czasem zdarza im się palić w budynku szkoły. Spośród deklarujących kontakt z paleniem – 6% przyznało, że zdarzyło im się palić w budynku szkoły.

Uczniowie często przyznają, że byli namawiani do zapalenia papierosa - potwierdza to 33% deklarujących kontakt z paleniem. Z własnej inicjatywy zapaliło 67% uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową. Wśród powodów palenia uczniowie także często wskazywali rówieśników. 21% uczniów pali dla towarzystwa, 8% z przyzwyczajenia, 22% w chwilach smutku lub złości a 49% wskazuje na inne powody.

Znaczna część palących sięga po papierosa dosyć systematycznie. 17% wskazuje na codzienne palenie, a 4% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia. 17% badanych pali kilka razy w miesiącu. Ponad połowa palących – 63% deklaruje palenie okazjonalne (kilka razy roku). Rozkład procentowy odpowiedzi na to pytanie przedstawia poniższy wykres.

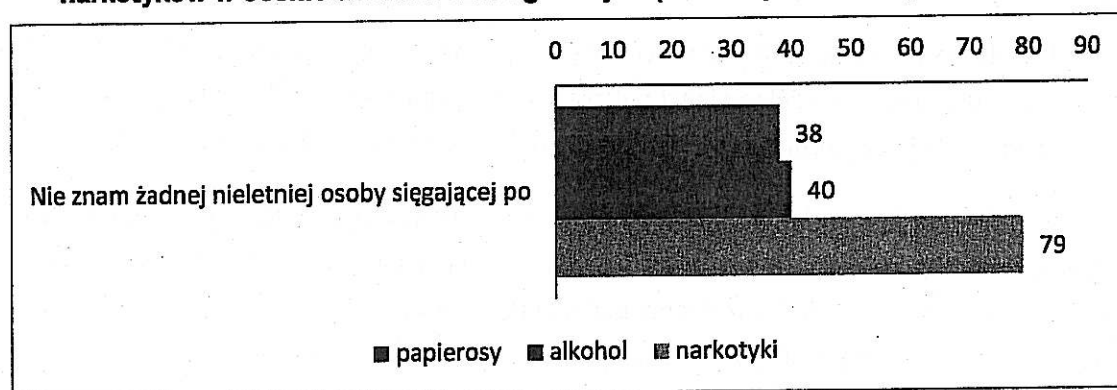
Wykres 1: Częstość sięgania po substancje psychoaktywne przez uczniów gminnych szkół deklarujących ich używanie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CORIGO

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. Jedynie 38% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród młodzieży.

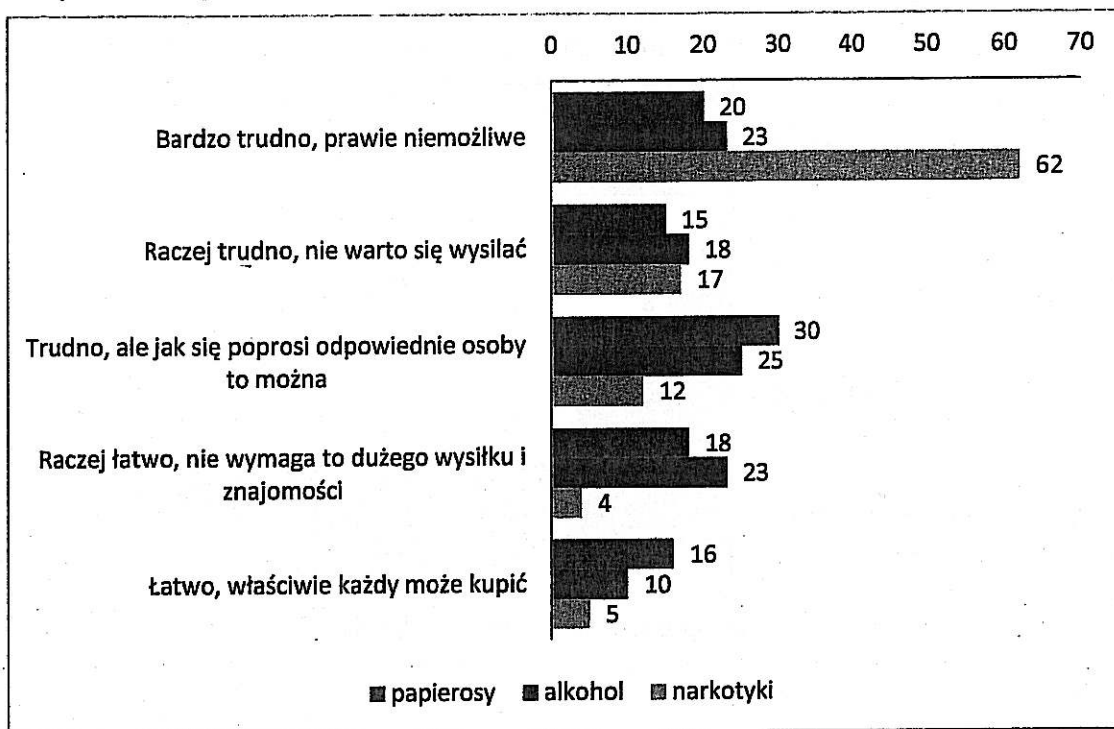
Wykres 2: Ocena rozpowszechnienia używania przez uczniów papierosów, alkoholu i narkotyków w ocenie uczniów szkół gminnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CORIGO

Uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 18% uczniów uważa, że nie miałyby większych problemów z zakupem papierosów, 16% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Jedynie dla 20% badanych uczniów kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości. Pewna część uczniów (30%) uważa, że jest to wprawdzie trudne, ale jak się zna odpowiednie osoby to można kupić papierosy.

Wykres 3: Trudność zakupu substancji psychoaktywnych w ocenie uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CORIGO

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, że może się zdarzyć, iż młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach. 2% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji. 12% uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość). Większość uczniów (72%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe. Dodatkowo 13% uczniów nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie stosunkowo wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 38% uczniów zna ogólne skutki palenia, 52% potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a pozostałe 10% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Zdaniem 68% uczniów, ich rodzice nie wiedzą o ich paleniu papierosów, według 9% rodzice domyślają się tego, 8% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i interweniuje surowymi karami lub wizytą w poradni, 8% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem. W ocenie 8% uczniów, ich rodzice zdają sobie sprawę z ich palenia, ale nie są tym zainteresowani.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, że zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość palących rówieśników.

Picie alkoholu

Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).⁷

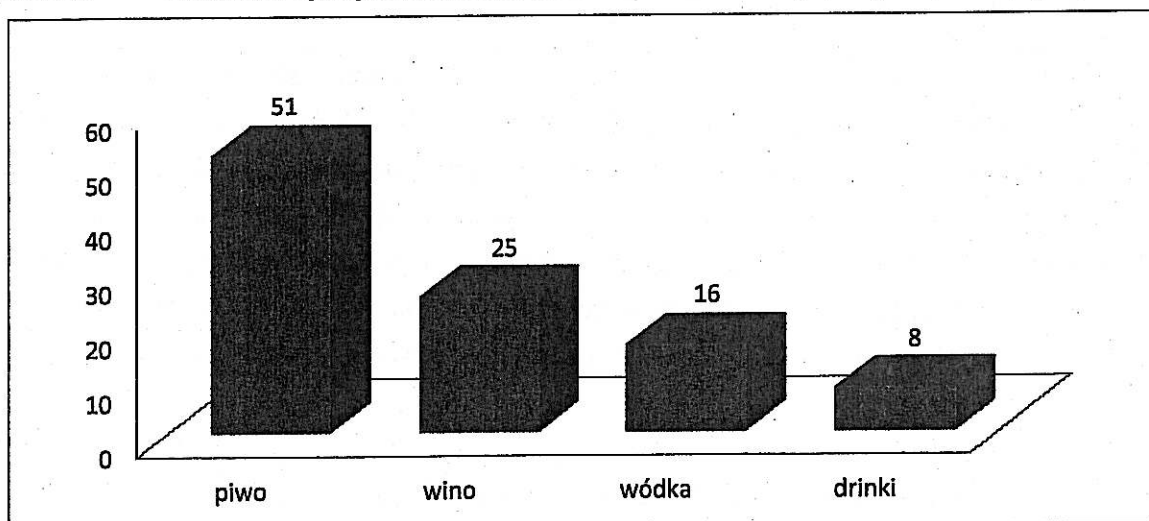
Spośród uczniów gminnych szkół kontakt z alkoholem deklaruje 29%. Okoliczności tego zdarzenia są podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (27%). W dyskoteci/pubie po raz pierwszy piło alkohol 8%, na wagarach 10%.

Spośród tych, którzy pili już alkohol – większość (87%) wskazuje, że do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy. Trochę rzadziej uczniowie wskazują na udział innych osób – 13% z nich wymienia znajomych, którzy namawiali do wypicia alkoholu.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol raczej okazjonalnie. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 78% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 18%. Częściej niż raz w tygodniu deklaruje spożywanie alkoholu 4% uczniów, codziennie – 1% (wykres 1). Młodzi piją głównie dla towarzystwa (47%). Aż 10% pijących uczniów przyznało że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 3% z przyzwyczajenia.

Najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem alkoholowym jest piwo – 51% badanych uczniów wskazuje, że właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wino (25%) i wódka (16%) a następnie drinki (8% pijących uczniów). Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi z gminy Bobrowniki przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4: Struktura spożycia alkoholu przez uczniów szkół gminnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CORIGO

⁷ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie. Budujący jest fakt, że większość badanych (73%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej. Zarazem jednak 9% uzależnia to od sytuacji. Dodatkowo 2% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach. Znaczny odsetek przyznaje, że po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (16%).

Zdaniem 44% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 23% uczniów przyznaje jednak że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. 16% rodziców uczniów mimo domyślania się tego że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje. Rodzice kolejnych 6% mimo świadomości tego, że ich dziecko pije alkohol, nie interesują się tym. Rodzice 10% uczniów podejmują interwencję.

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 52% uczniów mają ogólną wiedzę na temat skutków picia a 16% deklaruje, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. 33% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Jedynie dla 23% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, za to kolejne 23% uważa, że jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. 10% uczniów uważa, że każdy może kupić alkohol. Dodatkowo 25% wprawdzie przyznaje, że kupno alkoholu nie jest łatwe, ale pomoc w tym może znajomość odpowiednich osób (wykres 3).

Dokonując oceny rozpowszechnienia picia alkoholu w środowisku rówieśniczym na podstawie wypowiedzi młodych ludzi, można zaryzykować stwierdzenie, że jest to dość rozpowszechnione zjawisko w środowisku uczniowskim. Jedynie 40% uczniów nie zna nikogo, kto nie mając ukończonych 18 lat pije alkohol.

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się więc koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą zazwyczaj raczej okazjonalnie, choć zauważyć można także sporą grupę, która po alkohol sięga częściej. Należy również zwrócić uwagę, że pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki

pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i dużych miast.⁸ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

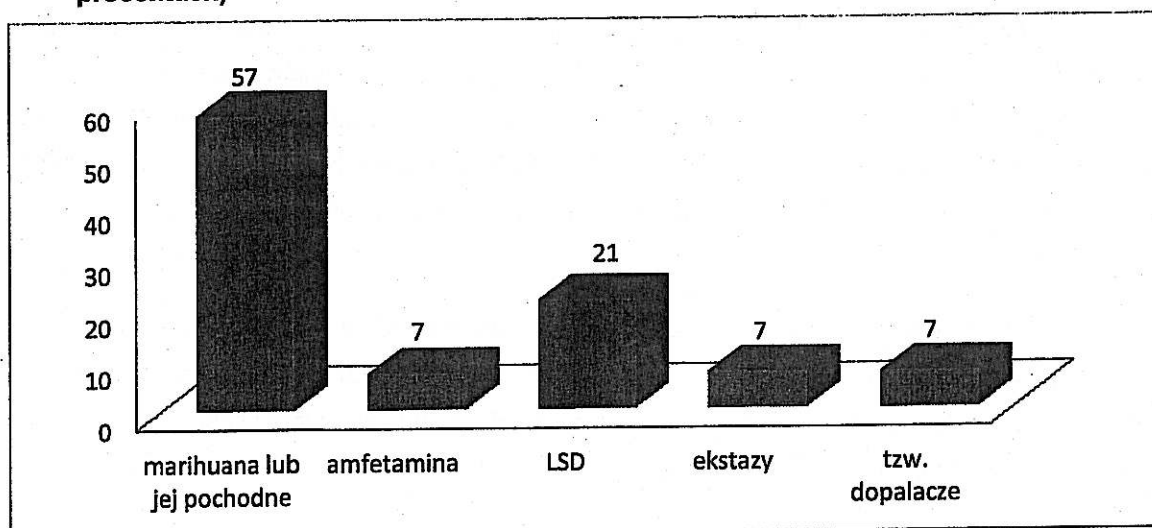
Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.⁹

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie Bobrowice rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, 3% uczniów przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Bobrowniki najpopularniejsza jest marihuana – do jej używania przyznaje się 57% uczniów sięgających po narkotyki. Mniej popularne są LSD, amfetamina, ekstazy i tzw. dopalacze.

Wykres 5: Najczęściej używane narkotyki przez uczniów szkół gminnych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CORIGO

Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są bardzo różnorodne, najbardziej sprzyjającymi okolicznościami do inicjacji narkotykowej wskazywanymi przez uczniów są wakacje (27%), wagar (10%) i dyskoteka (8%).

⁸ Węgrzecka-Gilińska J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

⁹ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

Pozytywnym aspektem w analizowanych badaniach jest fakt, że duża część uczniów (46%) deklarujących używanie narkotyków wskazuje że sięgają po nie jedynie okazjonalnie. Jednak na kontakt kilkukrotny w trakcie miesiąca wskazało 54% biorących (wykres 1).

Spośród wszystkich badanych uczniów – 12% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Dla 62% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 5% uważa, że narkotyki są łatwym dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe (wykres 3). Ocena rozpowszechnienia stosowania narkotyków w środowisku rówieśniczym potwierdza poprzednie dane. Większość badanych uczniów (79%) nie zna nikogo kto używałby narkotyków.

Uczniowie zdają się mieć świadomość, że narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów. Zdecydowana większość z nich (80%) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych. Część uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (15%). Niemniej jednak 2% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki jako antidotum na swoje problemy. Dodatkowo 3% uzależnia to od sytuacji.

Według deklaracji, uczniowie sięgają po narkotyki zarówno dla towarzystwa (17%), jak i w chwilach silnych emocji (21%). 4% uczniów sięga po narkotyki z przyzwyczajenia.

Uczniowie w większości są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 69% biorących uczniów. Rodzice 13%, mając świadomość problemu, interweniują karząc lub mobilizując do wizyty w poradni. W ocenie 13% uczniów ich rodziców nie interesuje to że ich dziecko sięga po narkotyki, mimo że zdają sobie z tego sprawę. 6% rodziców, podejmuje rozmowę ze swoim dzieckiem na temat sięgania przez nie po narkotyki.

48% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 31% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 21% tych konsekwencji nie zna. Podobny procent uczniów (23%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 48% badanych uczniów, a 29% potrafi powiedzieć dokładnie jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana. Spośród wszystkich badanych uczniów niewielka część przyznaje, że miała kontakt z narkotykami, jednak spośród tej grupy spory odsetek prezentuje bardzo ryzykowny wzorzec zażywania substancji psychoaktywnych, sięgając po nie dla ukojenia trudnych emocji. Niepokojące jest także to, że dla sporej grupy uczniów zdobycie narkotyków jest możliwe przy mniejszym lub większym nakładzie wysiłków.

Zjawisko przemocy w środowisku szkolnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami.¹⁰

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, że przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Przemoc w doświadczeniach uczniów szkół gminnych

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość uczniów czuje się w szkole dobrze. 37% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a kolejne 39% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 20% uczniów przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Źle lub bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym 3% uczniów.

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole większości uczniów, części zdarza się chodzić na wagar. W ciągu ostatniego miesiąca wagarowało 10% uczniów. Jednak rzadko opuszczenie lekcji było powodowane strachem (5%). Wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (25%), za przyzwoleniem rodziców (9%) lub namową kolegów (8%).

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono raczej złe lub bardzo złe (2%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (39%) lub dobre (48%). Przeciętne noty wystawiło sobie 10% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem szkolnym znajduje się 12% uczniów, a 17% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 9%, raz w semestrze – 21%. Pozostali (41%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole, do której uczęszczają. Oznacza to, że duża część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

¹⁰ M. Wszedyrówny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.): Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dość często. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 38% uczniów, a bardzo częsty, comiesięczny, kontakt deklaruje – 25%. Kilka razy w roku kontaktuje się ze szkołą rodzice 20% badanych uczniów, raz w roku – rodzice 7%. 10% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

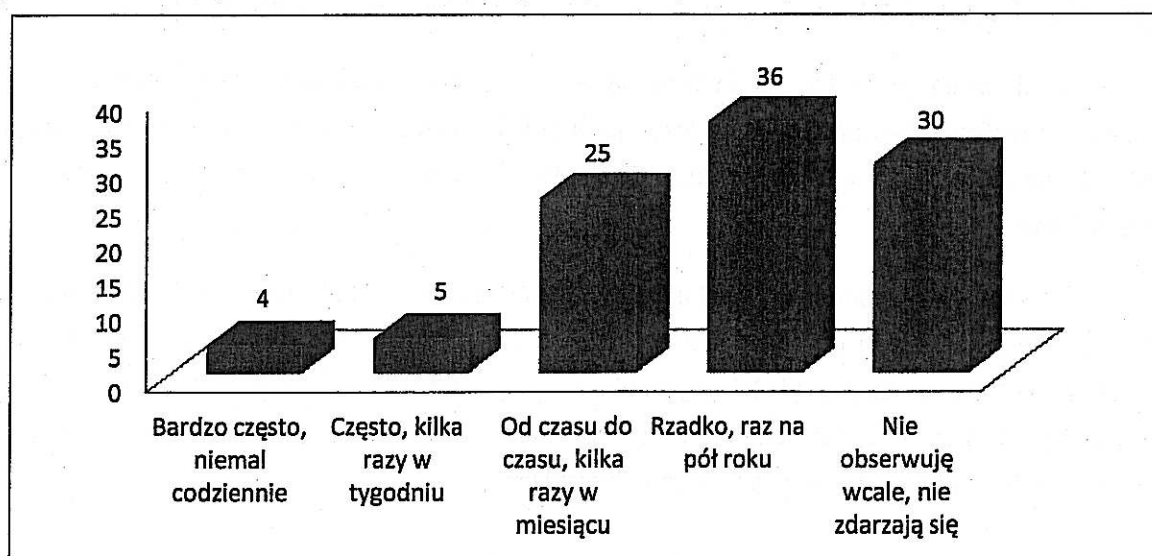
Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (76%), część z jednym z rodziców (17%) i z dziadkami (1%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości jako dobrą (78%), choć co piąty uczeń (21%) przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne. Warto wspomnieć, że badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – 60% jako bardzo dobre a 29% jako dobre. 9% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. 1% uczniów oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo złe.

98% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, dla 2% powrót do domu bywa niepokojący. Zdaniem 79% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 10% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 12% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, że w szkole czuje się bezpiecznie. Jak wynika z analizy danych, większość młodzieży szkolnej (91%) ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (8% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (1%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanej szkole takie sytuacje także się zdarzają, choć raczej rzadko.

Wykres 6: Częstotliwość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Największy odsetek młodych ludzi (36 %) przyznaje, że jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów średnio raz na pół roku. Od czasu do czasu – kilka razy w miesiącu zauważa przemoc 25 % uczniów. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy – 30 %. Ale trzeba zwrócić uwagę na fakt, że 5 % przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole częściej niż raz w tygodniu, a 4 % twierdzi, że ma to miejsce prawie codziennie.

To oznacza, że część uczniów spotyka się z aktami przemocy w szkole, co najmniej kilka razy w tygodniu. Osobiście doświadczyło przemocy 16 % uczniów a 14 % potwierdza, że są w szkole uczniowie, których się obawiają.

Wielu uczniów deklaruje konstruktywne formy reakcji na zjawiska przemocy w szkole, jak poinformowanie kogoś. Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, że najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliższej ewentualnego zdarzenia: wychowawcę, dyrektora szkoły lub pedagoga (66 %), w dalszej kolejności rodziców (22 %) i kolegów (9 %).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą wielu uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym lub przemocą w rodzinie, ponieważ 39 % uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 21 % zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza wyników przeprowadzonych badań ankietowych pozwala stwierdzić, że w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić szczególną uwagę na środowisko szkolne. Niemały odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, że nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędne więc wydaje się wzmoczenie działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga podjęcia działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, nie z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

W realizację projektów skupiających się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowanych na dzieci i młodzież w gminie, warto włączyć rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych.

III. Zasoby do prowadzenia działalności profilaktycznej i pomocowej.

1. Zasoby instytucjonalne i organizacyjne.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Szkoły podstawowe i gimnazja

Świetlica opiekuńczo – wychowawcza z elementami socjoterapii

Gminny Ośrodek Kultury

Policja

Sąd Rejonowy

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej

inne podmioty, którym zlecane są zadania Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

2. Zasoby osobowe.

Pełnomocnik Wójta ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych

Psycholog i terapeuta pracujący w punkcie konsultacyjnym

Pedagogzy szkolni

Nauczyciele

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Lekarze niepublicznej opieki zdrowia

Funkcjonariusze Policji

Pracownicy socjalni

Kuratorzy, sędziowie i prokuratorzy

3. Realizator Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii – Urząd Gminy w Bobrownikach

Koordynator i osoba odpowiedzialna za realizację zadań Programu – Pełnomocnik Wójta ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych.

IV. Cele i założenia Programu

1. Pomoc w rozwiązywaniu problemów alkoholowych osobom pijącym alkohol czy zażywającym substancje psychoaktywne w sposób ryzykowny lub szkodliwy oraz członkom ich rodzin doznających szkód z tego powodu.
2. Zmniejszenie skali nadużywania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych, ograniczenie ich negatywnych skutków.
3. Ograniczenie dostępności do alkoholu i substancji psychoaktywnych szczególnie osób młodych.
4. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wczesna profilaktyka i edukacja w zakresie uzależnień.
5. Profilaktyka i edukacja w środowisku lokalnym w zakresie zagrożeń uzależnieniami ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
6. Wspieranie przedsięwzięć spędzania wolnego czasu i propagowania zdrowego trybu życia wolnego od nałogów u młodych i dorosłych mieszkańców Gminy.

V. Zadania Programu

Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz osób zagrożonych uzależnieniem.

1. Podejmowanie czynności zmierzających do objęcia leczeniem osób uzależnionych

- a) przyjmowanie zgłoszeń o osobach nadużywających alkoholu
- b) prowadzenie rozmów motywujących do podjęcia leczenia
- c) kierowanie osób z problemem alkoholowym na badania psychologiczno – psychiatryczne celem wydania opinii przez biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu
- d) wnioskowanie do sądu w sprawie orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego

2. Kontynuacja działalności Punktu Konsultacyjnego dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin:

- a) udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym (konsultacje, terapia grupowa dla osób uzależnionych i współuzależnionych)
- b) udzielanie pomocy doraźnej, interwencyjnej i terapeutycznej w zakresie uzależnienia od alkoholu
- c) dysponowanie aktualnymi informacjami na temat możliwości pomocy i kompetencji poszczególnych służb, które można angażować w profesjonalną i systemową pomoc dla osób uzależnionych i ich rodzin
- d) konsultacje i porady psychologiczne w zakresie trudności wychowawczych.

3. Monitorowanie sytuacji osoby zobowiązanej do leczenia oraz wspieranie i motywowanie do podtrzymania abstynencji po zakończonej terapii.

4. Współpraca z instytucjami zajmującymi się pomocą osobom uzależnionym (placówki odwykowe, kluby AA)

5. Udział członków Gminnej Komisji RPA w szkoleniach w celu doskonalenia i usprawnienia pracy związanej z terapią i profilaktyką uzależnień.

Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychologicznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

1. Rozpoznawanie zjawisk przemocy domowej i udzielanie stosownego wsparcia i informacji o możliwości uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy.
2. Inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej.
3. Wdrażanie procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie (Niebieska Karta)
4. Współpraca Gminnej Komisji RPA z zespołem interdyscyplinarnym w zakresie przeciwdziałania przemocy, z Punktem Konsultacyjnym dla ofiar przemocy działającym przy OPS na rzecz skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie
5. Finansowanie działalności placówki wsparcia dziennego – świetlicy opiekuńczo – wychowawczej z elementami socjoterapii.
6. Współpraca w ramach lokalnej koalicji na rzecz skutecznego przeciwdziałania i rozwiązywania problemu uzależnień pomiędzy:
  - Gminną Komisją RPA
  - Ośrodkiem Pomocy Społecznej
  - Punktami Konsultacyjnymi

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych w szczególności dla dzieci i młodzieży.

1. Wspieranie placówek oświatowych w zakresie realizacji zadań profilaktyczno - wychowawczych
  - a) finansowanie warsztatów interaktywnych i programów profilaktyczno – wychowawczych
  - b) organizowanie i finansowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu bez używek (gminne imprezy kulturalno – sportowe, pozalekcyjne zajęcia sportowe)
  - c) wspieranie inicjatyw promujących zdrowy styl życia (finansowanie wyjazdów na pozagminne imprezy kulturalno - sportowe i na basen)
2. Organizacja i wsparcie finansowe półkolonii zimowych czy wakacyjnych form wyjazdowych prowadzonych przez wyspecjalizowaną kadre wychowawców i pedagogów dla dzieci i młodzieży w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych.
3. Udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA i Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.
4. Edukacja publiczna w zakresie problematyki nikotynowej, alkoholowej i narkomanii
  - a) zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji
  - b) finansowanie szkoleń dla nauczycieli i rodziców dotyczących zdobywania wiedzy i umiejętności rozwiązywania problemów społecznych dzieci i młodzieży

Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkotykowych.

1. Wspomaganie i współdziałanie z organizacjami pozarządowymi w realizacji konkretnych przedsięwzięć z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
2. Udzielanie pomocy kuratorom sądowym sprawującym opiekę i nadzór nad osobami poddanymi leczeniu odwykowemu i ich rodzinami.
3. Wspieranie wszelkich inicjatyw społecznych w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

Podjęcie interwencji w związku z naruszeniem przepisów art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

1. Podjęcie działań mających na celu eliminowanie nieprawidłowości w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych.
  - a) opiniowanie przez Gminną Komisję RPA wniosków w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
  - b) badanie dostępności sprzedaży alkoholu nieletnim wraz z kampanią informacyjną w punktach sprzedaży napojów alkoholowych

- c) podejmowanie działań interwencyjnych w zgłoszonych przypadkach sprzedaży napojów alkoholowych nieletnim i osobom nietrzeźwym
  - d) współpraca z Policją w zakresie interwencji w stosunku do osób naruszających ustawowy zakaz sprzedaży i spożywania alkoholu.
  - e) Występowanie do sądu w charakterze oskarżyciela publicznego.
  - f) Składanie do organów policji wniosku o wszczęcie postępowania dowodowego.
2. Szkolenie Gminnej Komisji RPA w zakresie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych

Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

1. Członkowie Komisji otrzymują wynagrodzenie za udział w posiedzeniach komisji.
2. Podstawę wynagrodzenia stanowi lista obecności z posiedzenia komisji.
3. Przewodniczący i członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują wynagrodzenie w wysokości 100,00 zł brutto za udział w posiedzeniu.
4. Wynagrodzenie będzie płatne przelewem na rachunek bankowy posiadacza konta bankowego do ostatniego dnia każdego dnia miesiąca.

PRELIMINARZ BUDŻETOWY

Dział 85 – ochrona zdrowia

Lp.	Zadanie	Kwota
Rozdział 85154 – przeciwdziałanie alkoholizmowi		
1.	Świetlica opiekuńczo - wychowawcza	80.100,00 zł
2.	Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin (psycholog, terapeuta)	10.000,00 zł
3.	Badania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i opłaty sądowe.	1.400,00 zł
4.	Ogólnopolskie kampanie profilaktyczne	1.500,00 zł
5.	Działalność Pełnomocnika i Gminnej Komisji RPA	29.200,00 zł
	Razem	122.200,00 zł
Rozdział 85153 – zwalczanie narkomanii		
6.	Warsztaty i programy profilaktyczno – wychowawcze	1.600,00 zł
7.	Wypoczynek feryjny i wakacyjny	33.600,00 zł
8.	Edukacja dorosłych (szkolenia)	3.000,00 zł
9.	Gminne imprezy kulturalno – sportowe	7.100,00 zł
10.	Wyjazdy na basen	7.500,00 zł
	Razem	52.800,00 zł
	Ogółem	175.000,00 zł

PEŁNOMOCNIK WÓJTA
ds. Profilaktyki i Rozwiązywania
problemów alkoholowych i narkotykowych

mgr Maria Kucińska

